

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 5.

- 4p 8 Geef aan op welke twee **verschillende** manieren de katholieke kerk met dit decreet de protestantse reformatie wil tegengaan, waarbij je telkens je antwoord ondersteunt met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 6.

Met dit pamflet kun je een politiek conflict illustreren dat in 1672 speelt in de Republiek.

- 3p 9 Toon dit aan door:
- de politieke tegenstelling uit die tijd te noemen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron, en
  - aan te geven op welk politiek probleem de Amsterdamse burgers in dit pamflet kritiek leveren.

Gebruik bron 7.

In 1675 wil koning Karel II de koffiehuisen in Engeland laten sluiten.

- 3p 10 Verklaar dit door:
- met een verwijzing naar de prent uit te leggen waardoor de koffiehuisen het denken over politiek beïnvloeden, en
  - aan te geven welk politiek motief Karel II heeft om de koffiehuisen te sluiten.

In Engeland en Frankrijk bestond de gewoonte dat de koning op bepaalde feestdagen de lijders aan scrofulose (een ontsteking in de hals) aanraakte om hen te genezen. In de *Encyclopédie* die in 1755 is uitgegeven stond hierover: "Als de hemel een dergelijke macht aan koningen zou hebben verleend, dan zou men verwachten dat dit voor iedereen zichtbaar was en dat de genezing toch op zijn minst af en toe meteen na de aanraking optrad."

- 3p 11 Licht dit toe door:
- aan te tonen op welke wijze deze beschrijving het absolutisme bekritiseerde, en
  - uit te leggen dat de redenering in de *Encyclopédie* paste bij het rationalisme.

Vroegmoderne tijd

---

bron 5

Op 4 december 1563 vaardigt de katholieke kerk het volgende decreet uit over aflaten¹⁾:

Omdat de Kerk van Christus de volmacht heeft gekregen om aflaten te verlenen en zij van deze door God gegeven volmacht vanaf de oudste tijden gebruikmaakt. Zo leert en gebiedt de heilige Synode²⁾ dat het gebruik van aflaten voor het christelijk volk hoogst heilzaam is en het door de autoriteit van heilige Concilies²⁾ goedgekeurd is om voor de Kerk behouden te blijven. Het veroordeelt daarmee met de banvloek³⁾ al diegene die of beweren dat aflaten van geen nut zijn, of die zeggen dat het niet aan de Kerkelijke macht toekomt hen te verlenen.

Zij wenst echter dat men bij het verlenen van aflaten zich matigt en zich erop toelegt de kerkelijke orde niet door al te grote plooibaarheid schade te berokkenen. Zij wenst dat de misbruiken die ingeslopen zijn (...) worden vermeden en gecorrigeerd, zo bepaalt zij door het voorliggende decreet in het algemeen dat al de oneigenlijke winst voor het verkrijgen van een aflaat volledig afgeschaft moet worden.

noot 1 Een aflaat is een kwijtschelding voor straf van God. Gelovigen kunnen een aflaat verkrijgen door goede werken te verrichten of door geld te betalen.

noot 2 Een Synode en een Concilie zijn kerkvergaderingen.

noot 3 Een banvloek houdt in dat een gelovige wordt buitengesloten.

bron 6

Amsterdamse burgers bevestigen op 23 augustus 1672 een pamflet aan een pilaar van het beursgebouw. Op dit pamflet staat:

Wij eisen:

- Dat de oude rechten hersteld worden.
- Dat de kapiteins van de schutterij die in het stadsbestuur zitten, worden afgezet [als kapitein] en worden vervangen door andere burgers.
- Dat niemand die in het stadsbestuur zit, bewindhebber zal worden van de Oost- of West-Indische Compagnie.
(...)

Dit verzoek zal worden overgebracht aan zijne Hoogheid [stadhouder Willem III] en wanneer deze eisen niet zullen worden ingewilligd, zal er op zijn Haags¹⁾ worden opgetreden.

NB: Een ieder die dit pamflet zal verwijderen, zal de kogel krijgen, daar zal goed op worden toegezien.

Oranje wordt groot
De Witten zijn dood (...)

noot 1 Hiermee wordt het lynchen van Johan en Cornelis de Witt in Den Haag bedoeld.

bron 7

In de zeventiende eeuw worden in Engeland honderden koffiehuizen geopend, waarvan deze prent er een toont:

Toelichting:

Op de tafels liggen kranten en pamfletten.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.